

Шифр «Туристська галузь»

«Дослідження діяльності туристської галузі в економічній системі регіону»

АНОТАЦІЯ

наукової роботи під шифром

«Дослідження діяльності туристської галузі в економічній системі регіону»

Актуальність теми полягає в тому, що туристська галузь України та Харківського регіону зокрема – невід’ємна частина фінансово-економічної сфери і однією з актуальних проблем на сьогодні є недосконалість управління туристською галуззю та пошук резервів підвищення ефективності її функціонування в умовах кризи.

Метою наукової роботи є дослідження сучасного стану туристської галузі в економічній системі Харківського регіону.

Для досягнення поставленої в роботі мети використано систему загальнонаукових і спеціальних методів: метод порівняння, розрахунковий метод, кореляційно-регресійний аналіз, методи класифікації та теоретичного узагальнення.

В роботі досліджено сутність та особливості туристської галузі. Обґрунтовано вплив туризму на галузі регіональної і національної економіки. Доведено, що туризм є одним з стабілізуючих факторів розвитку економіки регіону. Визначено внутрішні та зовнішні фактори розвитку ринку туристських послуг. Доведено взаємозв’язок функціонування туристської галузі та розвитку регіону. Розроблено пропозиції щодо активізації розвитку туристської галузі Харківського регіону шляхом розвитку туристської інфраструктури.

Загальна характеристика наукової роботи. Робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Кількість сторінок – 30, кількість рисунків – 12, кількість таблиць – 12, кількість використаних наукових джерел – 14.

Ключові слова: туризм, туристська галузь, фактори розвитку, моделювання, кореляційно-регресійний аналіз, туристська інфраструктура.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТСЬКОЇ ГАЛУЗІ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ РЕГІОНУ.....	7
2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТСЬКОЇ ГАЛУЗІ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ.....	14
3. РОЗРОБКА НАПРЯМІВ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТСЬКОЇ ГАЛУЗІ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ.....	19
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	30
ДОДАТКИ.....	31

ВСТУП

Туристська галузь є важливим чинником стабільного й динамічного збільшення надходжень до бюджету та сприяє активізації і стимулюванню роботи цілої мережі галузей народного господарства: будівництва, торгівлі, сільського господарства, виробництва товарів народного споживання, транспорту та зв'язку тощо. Індустрія туризму має найбільш сильний ефект мультиплікатора, ніж більшість інших економічних галузей.

Багато вчених займалися дослідженням проблем та перспектив розвитку туризму, серед них: Г. М. Алейнікова, І.Т. Балабанов [2], О.О. Бейдик, І. В. Зорін [6], Н.І. Кабушкін [7], В. А. Квартальнов [8], В. Ф. Кифяк [9], О.Т. Лойко, О. О. Любіцева [11], М.П. Мальська [12], І.М. Писаревський, Т. І. Ткаченко, І. М. Школа та ін.

У Харківській області існують вагомні передумови для того, щоб увійти до найбільш розвинутих у туристському відношенні регіони України та Європи. Харківщина має вигідне геополітичне розташування, комфортні мікрокліматичні умови, різноманітний ландшафт, унікальну флору і фауну, історико-культурну спадщину, розвинуту мережу транспортного сполучення, достатні людські, матеріальні ресурси. Втім, на сьогоднішній час туристська галузь України і, зокрема, Харківської області, знаходиться у стані кризи.

Метою наукової роботи є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку туристської галузі в економічній системі Харківського регіону.

Відповідно до мети були визначені і вирішені наступні завдання роботи:

1. Дослідження підходів щодо визначення сутності та особливостей туристської галузі.
2. Визначення факторів розвитку туристської галузі Харківського регіону.
3. Дослідження динаміки функціонування туристської галузі Харківського регіону в умовах кризи.
4. Встановлення взаємозалежностей між основними показниками

функціонування туристської галузі та показниками розвитку Харківського регіону.

5. Розробка напрямів активізації розвитку туристської галузі Харківського регіону та підвищення ефективності його функціонування.

Об'єкт – процес дослідження функціонування туристської галузі в економічній системі Харківського регіону.

Предмет – теоретичні і практичні підходи до дослідження, характеристики та оцінки стану та перспектив розвитку туристської галузі Харківського регіону.

Методи дослідження – метод порівняння, розрахунковий метод, кореляційно-регресійний аналіз, методи класифікації та теоретичного узагальнення.

Наукова новизна одержаних результатів:

Удосконалено:

– оцінку стану та перспектив розвитку туристської галузі Харківського регіону на основі аналізу статистичних даних, визначення трендів та прогнозів розвитку;

– виявлення проблемних питань розвитку туристської галузі Харківського регіону, що полягають у відсутності визначеної стратегії щодо реконструкції та відновлення історико-культурних об'єктів як пріоритету розвитку, нестабільності законодавчої бази та несприятливому інвестиційному кліматі, нерозвиненості туристської інфраструктури.

Набуло подальшого розвитку:

– теоретичні підходи до визначення особливостей функціонування туристської галузі в умовах кризи, що характеризується високим ступенем мінливості та чутливості до впливу факторів зовнішнього середовища;

– дослідження взаємозв'язків між чинниками, що впливають на доходи від надання туристських послуг Харківського регіону на основі економіко-математичного моделювання методом кореляційно-регресійного аналізу;

– розробка пропозицій щодо активізації розвитку туристської галузі

Харківського регіону за рахунок заходів з розвитку туристської інфраструктури, а саме: транспортної інфраструктури, інфраструктури розміщення, інфраструктури харчування, інфраструктури дозвілля та розваг, інфраструктури інформації та зв'язку.

Практична значущість результатів дипломної роботи полягає в виявленні основних тенденцій та перспектив розвитку туристської галузі Харківського регіону сучасних кризових умовах, виявленні проблем її діяльності та розробці напрямів їх вирішення шляхом розвитку туристської інфраструктури.

Основні результати роботи було оприлюднено на XIII Всеукраїнській студентській науково-технічній конференції «Сталий розвиток міст» (Харків, квітень 2020 р).

Результати роботи було впроваджено в початковий процес кафедри туризму і готельного господарства ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, а саме, підходи до оцінювання впливу показників функціонування туристської сфери на показники рівня розвитку регіону використовуються при виконанні РГР з дисципліни «Моніторинг світового ринку готельних і ресторанних послуг», а також при викладанні дисциплін «Моніторинг світового ринку готельних і ресторанних послуг», «Сіті-брендінг».

Кількість сторінок – 30, кількість рисунків – 12, кількість таблиць – 12, кількість використаних наукових джерел – 13.

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТСЬКОЇ ГАЛУЗІ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ РЕГІОНУ

Туризм в наш час став значним соціальним, політичним і культурним явищем, що істотно впливає на устрій і економіку багатьох країн і регіонів. Сучасний туризм став не тільки розвиненою індустрією, а й феномен масової культури, оскільки динаміка подорожуючих по світу збільшується рік за роком. З одного боку його розвиток стимулює зростання виробництва в суміжних галузях економіки (наприклад, торгівля, транспорт, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання і т.д.), з іншого робить значний вплив на зайнятість населення.

Існує безліч підходів до визначення туризму. У законі України «Про туризм» надається визначення, що туризм – це тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає [18].

Квартальнов В.А. вважає, що туризм це сукупність взаємин і послуг, пов'язаних з тимчасовою і добровільною зміною мандрівником місця проживання за некомерційним і непрофесійним причин [8].

Бейдик О.О. визначає туризм, як форму масового подорожування та відпочинку з метою ознайомлення з навколишнім середовищем, що характеризується екологічною, освітянською та іншими функціями.

Любіцева О. визначає туризм як мобільну форму споживання й рекреаційної діяльності, основу на доланні простору та пов'язану з територією, характером середовища (не тільки природного, а й соціально-культурного та економічного середовища людської діяльності) [11, с. 13].

Фоменко Н. трактує туризм як сукупність відносин, зв'язків і явищ, які супроводжують поїздки і перебування людей в місцях, які не є місцями їх постійного або довгострокового проживання і не пов'язаних з їх трудовою діяльністю.

Кабушкін М. визначає туризм, як сукупність відносин і єдність зв'язків і

явищ, які супроводжують людину в подорожах» [7, с. 12].

Киф'як В.Ф. визначає туризм також як економічну діяльність і вважає, що туризм – це вид економічної діяльності, пов'язаний з обслуговуванням людей, які тимчасово перебувають поза місцем постійного проживання [9, с. 10].

Дмітрієв М.М., Забаєва М.М., Малигіна О.М. дають таке визначення: туризм – це міжгалузевий комплекс національного господарства, що задовольняє потреби специфічної категорії споживачів (туристів) і складається з організацій галузей як виробничої, так і невиробничої сфери.

Лойко О.Т. вважає що, туризм – це динамічне, орієнтоване на споживача явище, що розвивається та включає такі види сервісних послуг:

подорожі (круїзи, автобуси, літаки, автомобілі, залізниці);

проживання (готелі і мотелі, конференції, виставки, зустрічі);

харчування (ресторани, кафе, бари);

відпочинок і дозвілля (ігри, парки, розваги, атракціони).

У сформованих на сьогоднішній день умовах економіка туризму розглядає туризм як складний соціально-економічний організм з безліччю власників і суб'єктів діяльності, хоча дискусія про те, чи є туризм галуззю господарства або міжгалузевим комплексом, продовжується до цих пір [24].

На думку Балабанова І.Т. і Балабанова А.І., економіка туризму являє собою систему відносин, що виникають у сфері туризму в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання результатів туристської діяльності [2].

Туризм часто розглядається як багатовимірне і багатоманітне поняття, що знаходить відображення в наступному визначенні: «Туризм є одночасно і видом діяльності, і формою рекреації, і галуззю національної економіки, і способом проведення дозвілля, і, крім того, мистецтвом, наукою і бізнесом».

Таким чином, безліч підходів до визначення туризму свідчать не тільки про його складності, а й про трансформації, пов'язані з умовами сучасного світу, що швидко змінюються.

Туризм – індустрія, що розвивається в тих регіонах, які володіють природними і штучними особливостями, що привертають приїжджих

відвідувачів різноманітним видом діяльності [5].

Все це дозволяє розглядати туризм як складну соціально-економічну систему, що включає в себе різні взаємопов'язані і взаємообумовлені підсистеми. Сукупність підсистем являє собою індустрію туризму.

Таким чином, туризм є складним, багатогранним поняттям, що представляє комплексну систему взаємопов'язаних галузей, будучи одночасно видом діяльності, формою рекреації, галуззю національної і регіональної економіки та способом проведення дозвілля.

Розвиваючись на території, туризм стимулює додатковий попит на товари та послуги. Особливість туризму полягає в тому, що він викликає споживчий попит туристів, приїжджаючих на територію, на різні товари та послуги. А задовольнити цей попит покликана регіональна промисловість і компанії, що працюють в сфері обігу. Збільшення продажів продукції місцевої промисловості природним чином збільшує доходи регіону, в якому вона знаходиться.

Виробники послуг, призначених для обслуговування туристів (мандрівних людей), об'єдналися в галузь «туризм». Туризм не є товаром першої життєвої необхідності, тому він стає нагальною потребою людини тільки при визначеному рівні його прибутку і при певному рівні багатства суспільства.

Грунтуючись на методологічних підходах визначення категорії «Економічна діяльність», туризм являє собою вид економічної діяльності, що складається з основних, другорядних і допоміжних спеціалізованих процесів виробництва туристичного продукту, спрямованого на задоволення інтересів споживача.

Точне визначення туризму має базуватися на наступних економічних характеристиках:

- туризм є результатом пересування людей з різних туристським маршрутам;
- туризм завжди включає в себе два елементи: подорож до пункту

призначення і зупинка там;

- подорож означає виїзд з країни (або регіону), де турист постійно проживає;
- туризм – це тимчасове пересування туриста з туристського маршруту, тобто турист, повертається через якийсь час до місця свого постійного проживання;
- туризм – це подорож, що не включає в себе діяльність по вилученню прибутку.

У процесі реалізації та організації споживання туристичного продукту відбувається обслуговування туристів, так як діяльність з продажу і організації споживання – це процес обслуговування. Наявність цих трьох функцій дозволяє об'єднати всі туристські господарюючі суб'єкти в єдину галузь «туризм».

Місце туризму у складі галузей господарського комплексу регіону потрібно оцінювати з наступних позицій. Туризм – це диверсифікований, міжгалузевий комплекс соціально-побутової інфраструктури. Особливість туризму як диверсифікованого, міжгалузевого комплексу соціально-побутової інфраструктури визначає подвійність призначення туризму в економіці регіону.

Схематично структуру туристської галузі регіону надано на рис.1.1.

Туризм чинить величезний вплив на такі ключові галузі економіки, як транспорт і зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання та й інші, тобто виступає своєрідним каталізатором соціально-економічного розвитку. В свою чергу, на розвиток туризму впливають різні чинники: демографічні, природно-географічні, соціально-економічні, історичні, релігійні та політико-правові. Економічний розвиток туризму характеризується вражаючими даними по світовому економічному ринку. Вони показують, що туризм є найдинамічнішою галуззю в багатьох країнах світу і що його роль у світовій економіці безперервно зростає.

Прямий економічний вплив туризму представляє собою ті види доходів і ефекти, які отримують економічні суб'єкти, населення, регіональні органи влади та місцевого самоврядування безпосередньо від туристів.

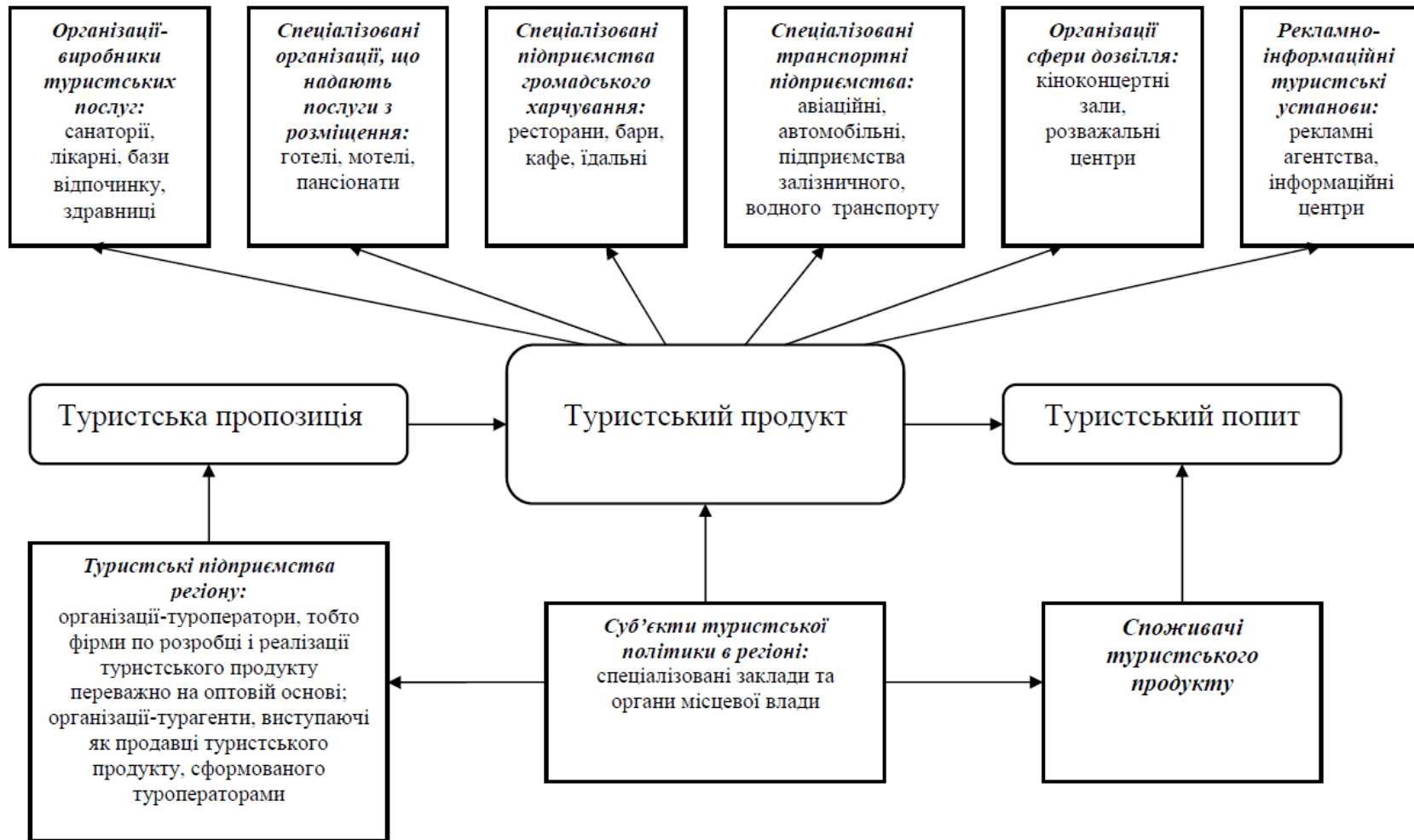

Рис. 1.1. Схема функціонування туристської галузі регіону

Прямий вплив туризму на розвиток регіону зображено на рис. 1.2.

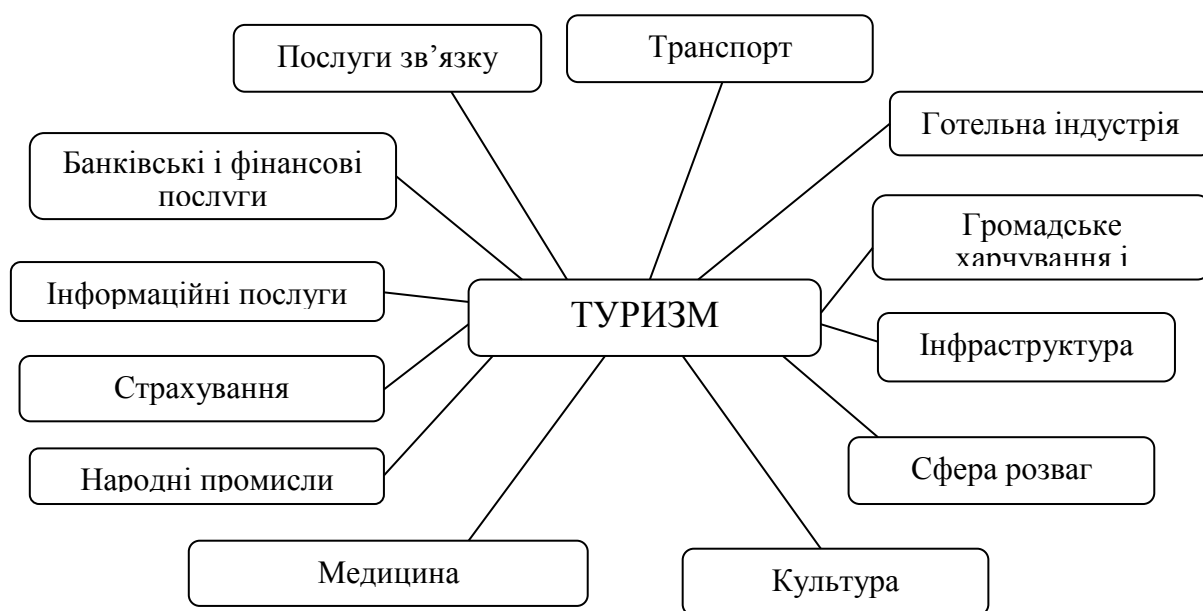

Рис. 1.2. Вплив туризму на галузі регіональної і національної економіки

До них відносяться: прибуток туристських компаній (представляє собою головне пряме джерело доходів від туризму), який може бути направлений на здійснення інвестиційних проектів та розширення виробничо-збутової діяльності компаній. Крім того пряма вплив туризму на національну та регіональну економіку включає також і надходження до бюджетів всіх рівнів за рахунок різних платежів і зборів. Туристська індустрія включає в орбіту своєї діяльності супутні сектори – транспорт, сфера розміщення туристів, зв'язок, громадське харчування, торгівлю, банки і фінансове обслуговування, сферу розваг, музеї та інші культурні об'єкти, і надає стимулюючий вплив на їх розвиток.

Непряма вплив туризму графічно зображено на рис. 1.3.

В якості непрямого економічного ефекту розглядається сукупність грошових коштів, витрачених туристськими фірмами, самими туристами, підприємствами туристської інфраструктури на території регіону на придбання виробничого обладнання, споживчих товарів і послуг у підприємств, що не відносяться до туристської індустрії.

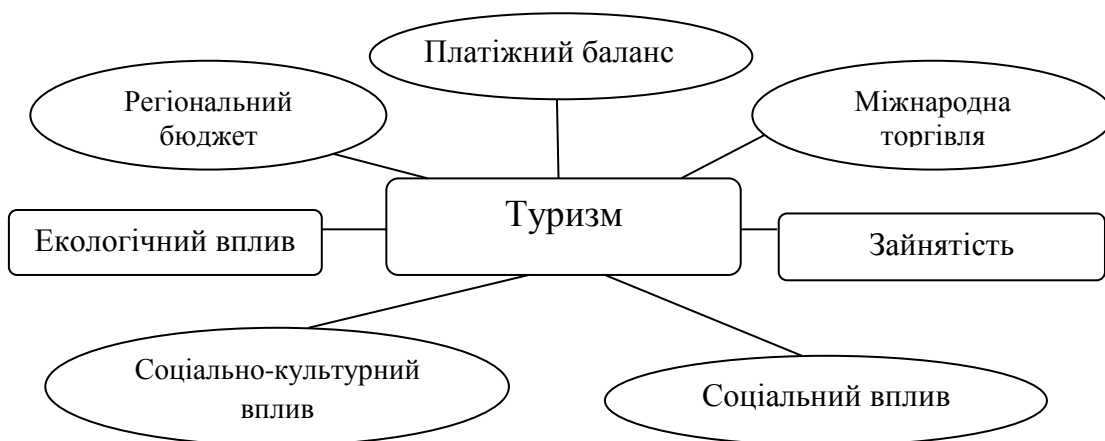

Рис. 1.3. Вплив туризму на сфери життєдіяльності

Крім того, непрямими доходами від туризму є лише та частина витрачених коштів (постійних і змінних витрат місцевих туристських компаній), що не йдуть за межі регіональної (національної) економіки.

Зростання популярності регіону, підвищення привабливості туристських ресурсів і рівня якості регіонального турпродукту перетворюють туристську інфраструктуру регіону у привабливий об'єкт для інвестування. Туризм також призводить до різкої активізації споживчого попиту в регіоні. Викликаний припливом туристів підйом споживчого ринку стимулює виробництво підприємств туристської індустрії, залучає нових учасників на ринок, створює умови для появи і розвитку раніше нерентабельних видів комерційної діяльності (наприклад, виробництво і продаж сувенірів).

Отже, можна зробити висновки, що туристична діяльність може бути одним з стабілізуючих факторів розвитку економіки регіону. За допомогою ефективного економічного розвитку туризму можна покращити добробут регіону у цілому. Збільшення туристичних потоків позитивно впливає на господарську діяльність не тільки на підприємство самого туризму, але і забезпечує збільшення попиту і об'єм вживання товарів і послуг інших сфер діяльності, стимулюючи розвиток різних сфер економіки регіону. Туризм впливає на інтереси, світогляд і спосіб життя населення приймаючої сторони, викликаючи так званий демонстраційний ефект, який призводить до зростання потреб у іноземних відвідувачів, і у місцевих жителів.

2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТСЬКОЇ ГАЛУЗІ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Вивчення наукових досліджень з проблеми розвитку туризму дозволяє зробити висновок, що питання впливу факторів в туристській індустрії досліджені недостатньо, що негативно впливає на розвиток туризму та робить питання вирішення даної проблеми досить актуальним.

Фактори розвитку ринку туристських послуг прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні. Зовнішні (екзогенні) фактори впливають на туризм за допомогою демографічних і соціальних змін; економічного і фінансового розвитку; змін політичного і правового регулювання; технологічних змін; торгового розвитку; транспортної інфраструктури і безпеки подорожей [4]. До зовнішніх факторів можна віднести географічне положення регіону, політичні відносини між країнами, міжнародний розподіл праці, рівень цін на міжнародному ринку та в різних країнах тощо.

Визначальними є внутрішні фактори розвитку ринку туристських послуг. Серед них – природно-географічні особливості й кліматичні умови країни, наявність природних ресурсів і можливість їх зручного використання, економічна ситуація в країні, внутрішня політика країни, політична стабільність; суспільний лад, рівень розвитку продуктивних сил, рівень добробуту населення; можливість отримання пільг і знижок на туристичні послуги за рахунок держави й громадських організацій, підприємств та установ; стан розвитку туристської інфраструктури, транспортних мереж, рівень життя в суспільстві, освітній, культурний, релігійний рівень населення.

З точки зору механізму впливу на розвиток туризму можна визначити фактори об'єктивні, що вже сформовані історичним розвитком суспільства, і такі, що цілеспрямовано регулюють саме туристську діяльність – фактори першої групи. До другої належать державна політика в туризмі, наявність і зміст туристського законодавства, туристська освіта в суспільстві тощо [5].

Аналіз небезпек ($-Q_i$) і можливостей ($+Q_i$) для ринку туристських послуг

можна зробити, сформувавши допоміжну таблицю.

Аналіз небезпек і можливостей туристської галузі Харківського регіону представлено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз небезпек і можливостей ринку туристських послуг

Група чинників	Значим. групи	Чинники	Оцінка чинника	Зважена оцінка	
				небезпеки	можливості
1. Економічні	3	- темп інфляції	-1	-3	+3
		- курс валют	+1		
		- фінансові потоки	+1		
		- витрати на ресурси	0		
		- об'єм експорту та імпорту	0		
		- стабільність банкової системи	+1		
2. Політичні	1	- податкові ставки	-1	-1	
		- дисконтні ставки	+1		
		- рівень державних трансфертів	+1		
		- рівень корупції	-1		
		- політична стабільність	+1		
3. Ринкові	2	- динаміка попиту	+1		+2
		- динаміка пропозиції	+1		
		- напрями збуту	+1		
		- прямі договори	+1		
		- цільова аудиторія	+1		
4. Чинники конкуренції	2	- частка ринку	+1		+2
		- кількість конкурентів	-1		
		- ступінь інтенсивності конкурентної боротьби	-1		
		- наявність бар'єрів входу і виходу	-1		
		- уподобання лідерам ринку	0		
5. Виробничо-технологічні	3	- рівень технологічної бази	+1		+3
		- рівень впровадження НТП	+1		
		- рівень впровадження ноу-хау	+1		
		- рівень технологій конкурентів	-1		
		- програмне забезпечення	0		
6. Соціальні	2	- рівень доходу населення	-1	-2	
		- сприйняття послуг	0		
		- рівень життя населення	-1		
		- якість життя	-1		
5. Виробничо-технологічні	3	- рівень технологічної бази	+1	-3	+3
		- рівень впровадження НТП	+1		
		- рівень технологій конкурентів	-1		
		- програмне забезпечення	0		
6. Соціальні	2	- рівень доходу населення	-1	-2	
		- сприйняття послуг	0		
		- рівень життя населення	-1		
		- якість життя	-1		
				12	37

У першій графі знаходяться групи чинників, у другій – визначаємо значимість групи від 1 до 3, дивлячись на те, як чинник впливає на розвиток

ринку туристських послуг. У третій графі фіксуються чинники, що відносяться до кожної з груп чинників (графа 1).

Оцінку кожного чинника даємо у вигляді бала -1, 0 або +1. Зважену оцінку розраховуємо як результат множення оцінки чинника і значущості групи, до якої цей чинник відноситься. Негативна зважена оцінка розглядається як потенційна небезпека, позитивна – як можливість для ринку туристських послуг розвиватися.

Проаналізувавши небезпеки і можливості ринку туристських послуг, можемо зробити висновок, що небезпек на 60% менше ніж можливостей для розвитку ринку туристських послуг в Харківському регіоні. Тому подолавши кризові ситуації, туристський ринок має можливість розвиватися. Головним завданням держави є усунення небезпек і реалізація можливостей.

Позитивно впливають на стан ринку туристських послуг економічні фактори (курс валют, фінансові потоки, стабільність банківської системи), політичні фактори (дисконтні ставки, рівень державних трансфертів, політична стабільність), ринкові (динаміка попиту, динаміка пропозиції, напрями збуту, прями договори, цільова аудиторія), чинники конкуренції (частка ринку), виробничо-технологічні (рівень технологічної бази, рівень впровадження НТП, рівень впровадження ноу-хау).

Негативно впливають на стан ринку туристських послуг політичні фактори (податкові ставки), темпи інфляції, чинники конкуренції (кількість конкурентів, ступінь інтенсивності конкурентної боротьби, наявність бар'єрів входу і виходу), виробничо-технологічні (рівень технологій конкурентів), соціальні (рівень доходу населення, рівень життя населення, якість життя).

Для того щоб проаналізувати діяльність туристської галузі Харківського регіону, використано статистичний збірник «Туризм, оздоровлення та відпочинок у Харківській області». Результати аналізу основної туристської статистики надано в табл. 2.2.-2.6 та на рис. 2.1-2.6.

Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристської діяльності
Харківського регіону за 2005-2018 рр., осіб

Роки	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристської діяльності Харківського регіону – усього	Із загальної кількості туристів:		
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи
2005	112893	8859	47187	56847
2006	110565	8667	42484	59414
2007	135231	8326	54481	72424
2008	137506	8868	64917	63721
2009	116149	11089	56456	48604
2010	138440	12951	75236	50253
2011	74038	550	57852	15636
2012	105663	1701	87814	16148
2013	91648	591	53831	37226
2014	71437	0	68046	3391
2015	31233	6	25946	5281
2016	40429	1	33716	6712
2017	51929	16	43627	8287
2018	62232	273	53633	8326

Аналізуючи табл. 2.2 за 2005-2018 рр., можна зробити висновок, що кількість туристів за 11 років зменшилась на 56% у порівнянні з 2006 роком, але збільшилося на 66% у порівнянні з самим невдалим, 2015 роком. Обсяги внутрішнього туризму зменшився на 85% але збільшився у порівнянні із найгіршим, 2014 роком у 2,5 рази.

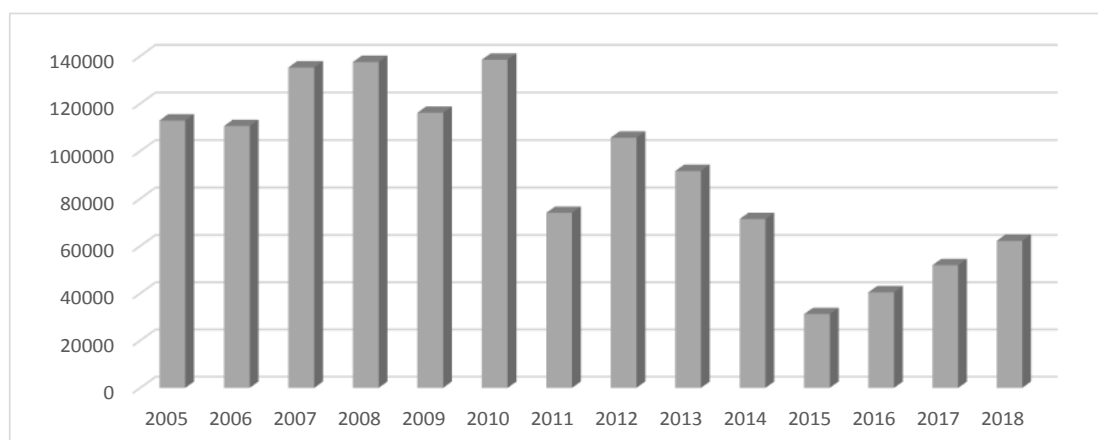

Рис. 2.1. Динаміка кількості туристів, обслугованих суб'єктами туристської діяльності, осіб.

Таблиця 2.3

Кількість суб'єктів туристської діяльності по Харківському регіону та Україні за 2005-2018 рр.

Роки	Кількість суб'єктів туристської діяльності регіону, од.	Кількість суб'єктів туристської діяльності по Україні, од.	Питома вага підприємств Харківського регіону у кількості турпідприємств України
2005	172	2828	6,1
2006	164	3052	5,4
2007	302	3833	7,9
2008	426	4631	9,2
2009	546	4829	11,3
2010	719	4829	14,9
2011	295	4792	6,2
2012	370	5347	6,9
2013	358	5711	6,3
2014	309	3885	7,9
2015	264	3182	8,3
2016	255	3506	7,3
2017	258	3615	7,2
2018	266	4293	6,2

Аналізуючи табл. 2.2, можна зробити висновок, що кількість суб'єктів туристської діяльності по Харківському регіону складає зовсім незначну частину від всіх суб'єктів турдіяльності України, і зміни кількості підприємств Харківщини відображають загальноукраїнський тренд падіння. Кількість турпідприємств Харківщини збільшилась майже в 1,5 рази, а в 2018 році у порівнянні із 2015 роком – збільшилась лише на 1 % (рис. 2.2).

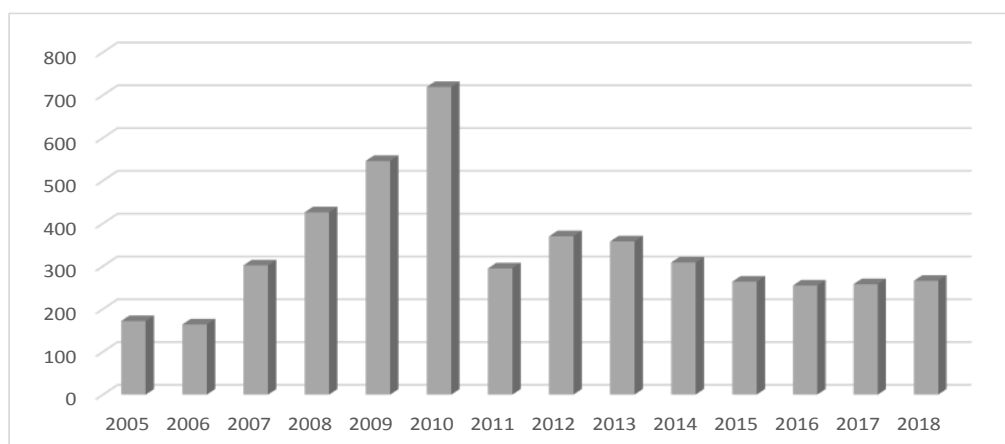

Рис. 2.2. Динаміка кількості суб'єктів туристської діяльності в Харківському регіоні, од.

Таблиця 2.4

Динаміка основних показників функціонування туристської сфери
Харківського регіону

Назва показника	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Зміни	
									Абсол.	Відн. %
Доход від надання туристичних послуг, тис. грн.	43791,2	54739,7	38980,9	28692,5	28315,8	35674,0	45593,0	41050,1	2258,9	5,2
Середньооблікова кількість штатних працівників, ос.	532	640	728	765	663	433	428	264	-268	-50,2
Операційні витрати, зроблені суб'єктом туристичної діяльності на надання туристичних послуг, тис. грн.	36659,3	40414,1	35789,5	39589,7	33256,7	28456,7	33472,8	28597,4	4938,1	-21,5
Обов'язкові платежі в бюджет позабюджетні фонди, тис. грн.	4282,8	1802,3	1690,5	2463,7	1815,8	2496,9	2735,8	2356,9	-1925,9	-45,0

Доход від реалізації турпослуг збільшився за період, що досліджувався, на 5%. Це неможна назвати позитивною динамікою, тому, що рівень цін та рівень інфляції за цей період збільшилися значно більше, що говорить про погіршення ефективності діяльності туристської галузі.

Аналіз динаміки середньооблікової кількості штатних працівників підприємств-суб'єктів турринку показує також динаміку погіршення, цей показник зменшився з 532 до 428 осіб, тобто більше чим на 20%, що говорить про падіння та згортання ринку туризму (див. рис. 2.7).

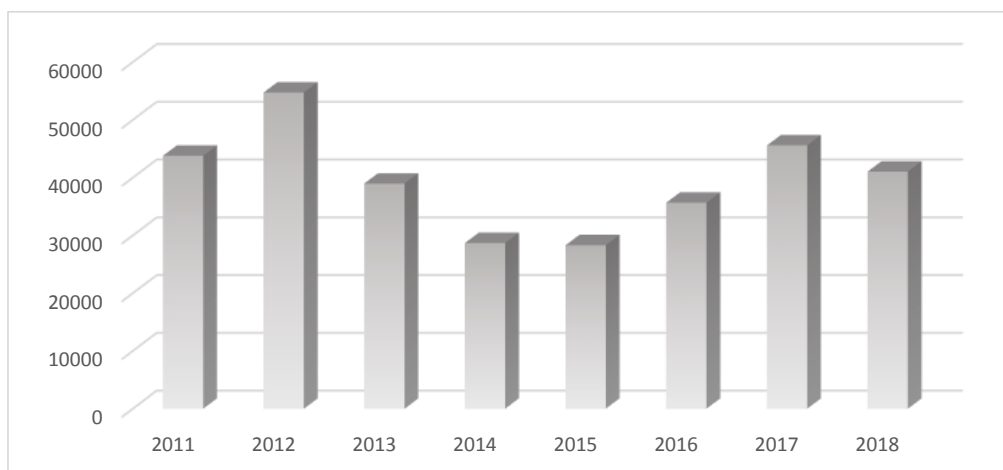

Рис. 2.3. Динаміка доходу від реалізації туристських послуг, тис. грн.

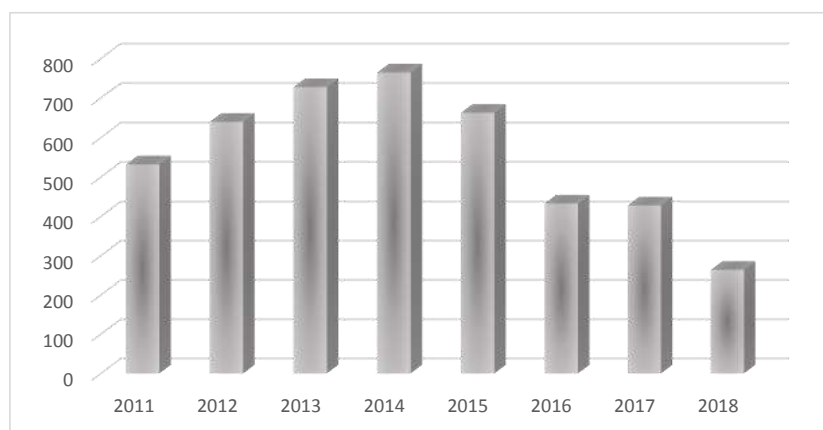

Рис. 2.4. Динаміка середньооблікової кількості штатних працівників підприємств-суб'єктів туристського ринку Харківського регіону, ос.

Таблиця 2.5

Кількість підприємств готельної інфраструктури Харківської області за 2011-2018 рр.

Роки	Колективні засоби розміщування, од.	Відхилення	
		Абсол.	Відн.,%
2011	197	-	-
2012	221	24	10,8
2013	221	0	0
2014	200	-21	-10,5
2015	192	-8	-4
2016	172	-20	-11
2017	175	3	1,7
2018	67	-130	-66,0

Аналізуючи табл. 2.3, можна зробити висновок, що за 6 років кількість підприємств зменшилась на 13%.

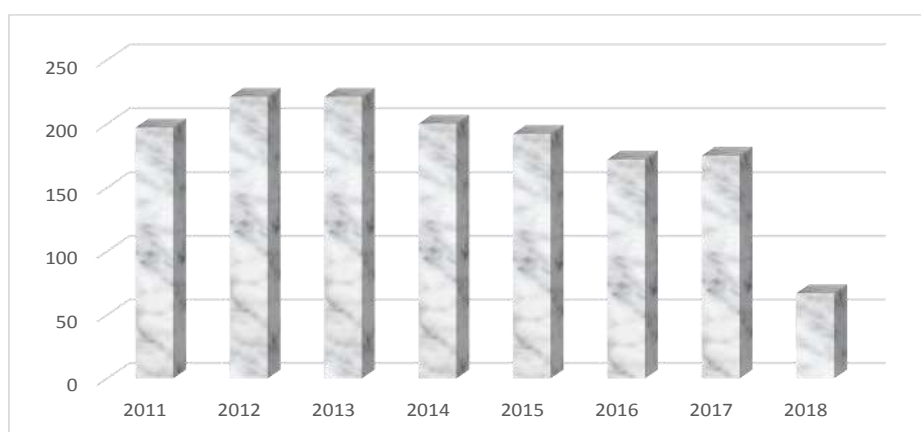

Рис. 2.5. Динаміка кількості колективних засобів розміщування, од.

Таблиця 2.6

Капітальні інвестиції в засоби розміщування й організації харчування по
Харківському регіону

Показники	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Зміни	
									Абсол.	Відн., %
Капітальні інвестиції, млн. грн.	32,5	19,7	30,0	25,9	181,8	76,0	54,6	54,6	22,1	68
Питома вага в загальному обсязі капітальних інвестицій, %	0,4	0,2	0,2	0,3	2,3	0,7	0,4	0,4	0	0

Аналізуючи табл. 2.6, можна зробити висновок, що у порівнянні з 2010 р. у 2016 р. зросли капітальні інвестиції на 68%, а питома вага в обсязі загальних капітальних інвестицій у порівнянні з 2010 р. не змінилася.

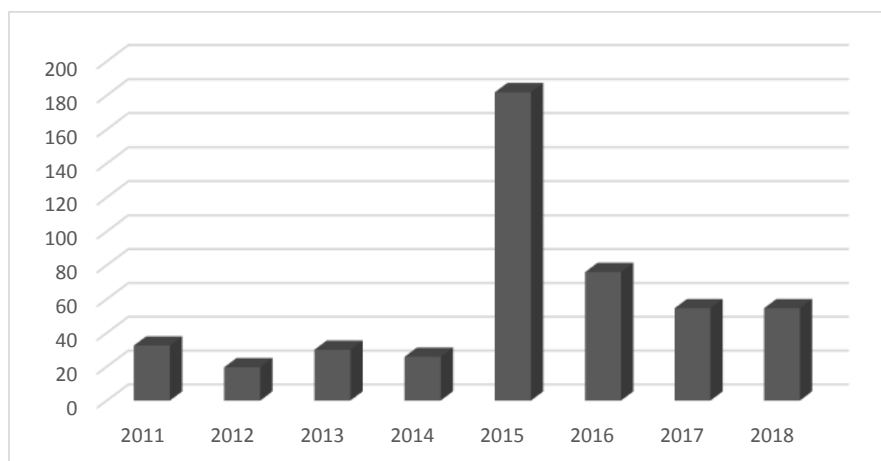

Рис. 2.6. Динаміка капітальних інвестицій в тимчасові засоби розміщування по Харківській області, млн. грн.

Однак, Харківський регіон – гарна можливість відпочинку для бюджетного туриста. Індивідуальний, комплексний характер сучасного туризму Харківського регіону сформував попит на безпечне для життя і здоров'я середовище, здатне забезпечити права громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, задовольнити їх духовні потреби при здійсненні подорожей.

3. РОЗРОБКА НАПРЯМІВ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТСЬКОЇ ГАЛУЗІ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

На основі приведених результатів аналізу функціонування туристської галузі можна варто визначити вплив туристської галузі на розвиток регіону.

Для встановлення залежності впливу показників функціонування туристської сфери на рівень розвитку регіону та основних показників функціонування туристської сфери регіону розглянуто моделі лінійної парної кореляції і розраховано значення коефіцієнтів кореляції, що характеризують тісноту кореляційного зв'язку. Розрахунок проводився за методом найменших квадратів.

Кореляційно-регресійний аналіз складається з таких етапів:

- попередній (апріорний) аналіз;
- збирання інформації та її первинна обробка;
- побудова моделі (рівняння регресії);
- оцінка й аналіз моделі.

Для комплексного аналізу впливу показників туристської галузі на рівень розвитку регіону визначимо пари показників, які будуть включені до розрахунку кореляційно-регресійних залежностей (див. табл. 3.1). Таким чином, сформовано матрицю пар показників, між якими будуть розраховані кореляційні коефіцієнти та побудовані моделі впливу на основі кореляційно-регресійного аналізу.

Якщо існує кореляція між двома змінними, коефіцієнти кореляції указують силу зв'язку за допомогою деякого критерію взаємозв'язку, який одержав назву коефіцієнта кореляції.

Розрахунки було проведено у прикладному пакеті STATISTICA. Результати розрахунків представлено в табл. 3.2.

Таблиця 3.1

Матриця залежностей показників функціонування туристської сфери та показників рівня розвитку регіону для розрахунку кореляції

Показники розвитку регіону / Показники розвитку тургалузі	Обсяг наданих туристських послуг в регіоні, тис. грн.	Платежі до бюджету, тис. грн.	Середньо-облікова кількість працівників, ос.	Кількість туристів регіону, ос.	Кількість туристських підприємств регіону, одиниць	Операційні витрати туристської діяльності, тис. грн.	Прибуток від звичайної діяльності, тис. грн.
Обсяг реалізованих послуг регіону, тис. грн.	Y_1X_1	Y_1X_2	Y_1X_3	Y_1X_4	Y_1X_5	Y_1X_6	Y_1X_7
ВРП, тис. грн.	Y_2X_1	Y_2X_2	Y_2X_3	Y_2X_4	Y_2X_5	Y_2X_6	Y_2X_7
Поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти, тис. грн.	Y_3X_1	Y_3X_2	Y_3X_3	Y_3X_4	Y_3X_5	Y_3X_6	Y_3X_7
Інвестиції в основний капітал регіону, тис. грн.	Y_4X_1	Y_4X_2	Y_4X_3	Y_4X_4	Y_4X_5	Y_4X_6	Y_4X_7
Кількість зайнятого населення регіону, тис. ос.	Y_5X_1	Y_5X_2	Y_5X_3	Y_5X_4	Y_5X_5	Y_5X_6	Y_5X_7
Безробіття населення регіону, тис. ос.	Y_6X_1	Y_6X_2	Y_6X_3	Y_6X_4	Y_6X_5	Y_6X_6	Y_6X_7
Прямі іноземні інвестиції, нарастаючим підсумком тис. дол. США	Y_7X_1	Y_7X_2	Y_7X_3	Y_7X_4	Y_7X_5	Y_7X_6	Y_7X_7
Бюджет регіону, тис. грн.	Y_8X_1	Y_8X_2	Y_8X_3	Y_8X_4	Y_8X_5	Y_8X_6	Y_8X_7

Таблиця 3.2

Матриця кореляцій показників розвитку регіону та показників функціонування туристської галузі регіону

	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7
Y_1	<u>0,68</u>	-0,57	<u>0,63</u>	<u>0,64</u>	0,17	-0,47	-0,48
Y_2	<u>0,84</u>	-0,42	-0,35	-0,52	0,39	-0,35	<u>0,9</u>
Y_3	-0,4	-0,46	-0,32	-0,46	-0,37	0,4	-0,39
Y_4	-0,04	-0,02	0,34	0,02	0,04	-0,04	0,05
Y_5	<u>0,77</u>	0,44	<u>0,71</u>	<u>0,64</u>	-0,3	0,36	0,39
Y_6	-0,24	-0,3	-0,52	-0,53	0,32	-0,24	-0,25
Y_7	-0,01	0,001	-0,06	-0,27	<u>0,67</u>	-0,01	-0,04
Y_8	-0,48	-0,55	<u>-0,69</u>	-0,62	0,25	-0,48	-0,47

Коефіцієнт кореляції r може приймати значення -1 і $+1$, причому якщо значення знаходиться ближчим до 1 , то це означає наявність сильного зв'язку, а якщо ближче до 0 , то слабкої (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Інтерпретація коефіцієнта кореляції r

Інтервал значень коефіцієнта кореляції	Інтерпретація результату
0-0,2	Дуже слабка кореляція
0,2-0,5	Слабка кореляція
0,5-0,7	Середня кореляція
0,7-0,9	Сильна кореляція
0,9-1	Дуже сильна кореляція

За результатами кореляційного та регресійного аналізу можна зробити висновок про відносно незначний вплив показників функціонування туристської галузі Харківського регіону на показники розвитку регіону, а саме, встановлено 5 рівнянь залежностей, що представлені в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Характеристика моделей залежностей показників функціонування туристської сфери та показників розвитку Харківського регіону

Модель залежності	Параметри моделі					Висновок про значимість моделі
	коэф. кореляції R	коэф. детермінації R²	рівень значимості p	крит. Фішера F	крит. Стьюдента t	
$y_1=108050+3,56x_1-4472x_3-29,769x_4$	0,83	0,68	0,002	7,03	5,69	значима
$y_2=74009-207x_1+317,879x_7$	0,85	0,73	0,0001	6,42	11,49	значима
$y_5=1116,074-0,0057x_1+0,128x_3+0,4086x_4$	0,69	0,49	0,0001	4,88	11,33	значима
$y_7=712,4999+2,9716x_5$	0,72	0,52	0,003	20,01	6,16	значима
$y_8=1,0757-7298,1617x_3$	-0,74	0,54	0,0001	5,94	10,73	значима

Далі на рис. 3.6-3.8 надано приклад розрахунків в прикладному пакеті STATISTICA залежності $y_7 - x_5$.

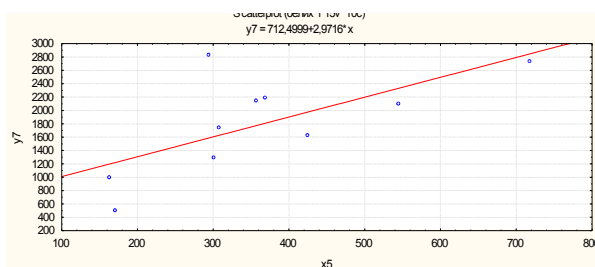

Рис. 3.1. Діаграма розсіювання

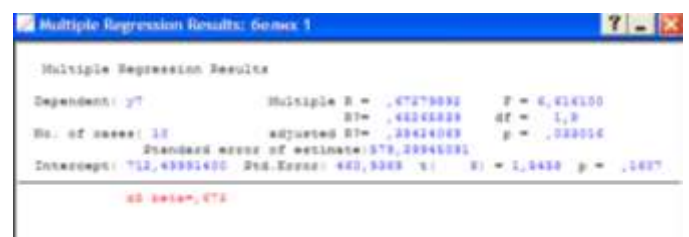

Рис. 3.2. Результати множинної регресії

Effect	Sums of Squares	df	Mean Squares	F	p-level
Regress.	2221050	1	2221050	6.616100	0.033016
Residual	2685630	8	336704		
Total	4906679				

Рис. 3.3. Результати регресії

Таким чином, на основі проведених досліджень встановлено, що найсильніший прямий зв'язок існує між обсягом ВРП та двома показниками – прибутком підприємств туристської сфери регіону – коефіцієнт кореляції r складає 0,9, та обсягом туристських послуг – коефіцієнт кореляції r складає 0,84. Обсяг реалізованих послуг в регіоні залежить від обсягу наданих туристських послуг – коефіцієнт кореляції r складає 0,68, кількістю працівників туристської сфери ($r=0,63$) та кількістю туристів в регіоні ($r=0,64$). Також сильний такий зв'язок існує між кількістю зайнятого населення в регіоні та трьома показниками: обсягом туристських послуг ($r=0,77$), кількістю працівників в туризмі – коефіцієнт кореляції r складає 0,71 та кількістю туристів в регіоні ($r=0,64$). Такий же точно сильний такий зв'язок існує між прямими іноземними інвестиціями та кількістю туристських підприємств – коефіцієнт кореляції r складає 0,67.

Коефіцієнт детермінації R^2 показує питому вагу значень, що підпадають під опис моделі, тобто скільки відсотків з усіх значень відповідає даному рівнянню, що описує модель залежності.

Харківський регіон має величезні ресурси для розвитку туризму, забезпечуючи комплексний розвиток всіх видів відпочинку, оздоровлення людей, розвиваючи оглядово-пізнавальні екскурсії, екотури, курортний, спортивно-оздоровчий, мисливський та рибальський туризм.

В табл. 3.5 представлено опис основних визначних місць, пам'яток та туристичних об'єктів Харківщини з детальним описом та переліком основних пам'яток історії та архітектури за районами розміщення визначних місць.

Визначні місця Харківщини

Район	Опис визначних місць
1	2
Харківський р-н	Покровський монастир, Площа Свободи, Держпром (Будинок Державної промисловості), Благовіщенський кафедральний собор, Пам'ятник Т.Г. Шевченка, Харківський зоопарк, Меморіал Слави, Меморіальний комплекс польським офіцерам, Дробицький Яр, Церковно-історичний музей Харківської єпархії, Харківський історичний музей, Харківський художній музей, Харківський планетарій, Музей Голокосту, Музей транспорту «Автореліквія», Музей авіатехніки, Сад скульптур, Пам'ятник козакові Харько, Скрипаль на даху, «Коропові хутори», Храм Софії-Премудрості Божої, Храм святого мученика Віктора, Храм Священномученика Олександра, Архієпископа Харківського, Храм Святої благовірної цариці Тамари, Покровський монастир, Успенський собор, Трьохсвятительська (Гольбертівська) церква, собор Успіння Приснодиви Марії, Пантелеймонівський храм, Церква «Стягнення загиблих», Хоральна синагога, Миколаївська церква в Жихор, Миколаївська церква на Григорівці, Озерянська церква, Різдва-Сергієвський храм, Церква Олександра Невського, Церква Петра і Павла, храм Різдва Богородиці, Харківський Національний Академічний Театр Опери та Балету ім. М.В.Лисенка, Харківський державний академічний драматичний театр ім.Т. Г. Шевченка, Харківський академічний російський драматичний театр ім. А. С. Пушкіна, Харківський академічний театр музичної комедії, Харківський державний академічний театр ляльок ім. В.А.Афанасьєва, Харківський театр для дітей та юнацтва, Фонтан Каскад, Площа Конституції, Парк Горького, Харківський університет, Дельфінарій Немо, Південний вокзал
Чугуївський р-н	Агросадиба «Осинове Плесо», Меморіальний будинок-музей І.Ю. Репіна (Художньо-меморіальний музей І.Ю. Репіна) (золоте кільце Слобожанщини), Чугуївський краєзнавчий музей, Штаб військових поселень, Пам'ятник Незалежності України, Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленко, Дзеркальний струмінь, Старий університетський корпус, Міжнародний аеропорт «Харків», Будинок Бекетова (Будинок вчених), Покровський собор
Богодухівський р-н	Шарівський палацово-парковий ансамбль (золоте кільце Слобожанщини), Меморіал Слави, Краєзнавчий музей в Богодухові
Нововодолазький р-н	Маєток дворянського роду Куликовських в с. Рокитне, Нововодолазький краєзнавчий музей, Преображенська церква, гірничо-збагачувальних комбінатів
Валківський р-н	Палацово-парковий комплекс Шидловських в Старому Мерчику
Золочівський р-н	Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди, Історико-краєзнавчий музей в м. Золочів, Конгресівський цукровий завод, Успенська церква, Вознесенська церква, будинок Павлових
Дергачівський р-н	Національний меморіальний комплекс «Висота маршала І.С. Конєва» (золоте кільце Слобожанщини), Feldman Есopark, Краєзнавчий музей «Багрічівська садиба», Музей «Харківщина у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років», Церква Різдва Богородиці
Зміївський р-н	Національний природний парк «Гомільшанські ліси» (золоте кільце Слобожанщини), Музей бойового братерства, Зміївський краєзнавчий музей, Національний природний парк «Гомільшанські ліси», Свято-Троїцький храм, Каплиця Спасів Скит, Борисо-Глебський жіночий монастир, Інститут іоносфери, Козача гора, Гомільшанський ліс, Музей бойового братерства
Куп'янський р-н	Куп'янський краєзнавчий музей, Миколаївська церква
Красноградський р-н	Красноградський краєзнавчий музей, Натальївський комплекс садово-паркового мистецтва, Краснокутський дендропарк, Михайлівська церква, Співаючі тераси,
Ізюмський р-н	Краєзнавчий музей в Ізюмі, Церква Св. Варвари, Хрестовоздвиженська (Миколаївська) церква, Спасо-Преображенський собор, Кіріченкова криниця, Вознесенська церква, Гора Крем'янець

Концепція розвитку туризму в Харківській області до 2020 року розглядає туризм як один з пріоритетних напрямів розвитку економіки регіону. Згідно завданням Концепції пропонується розробка та реалізація заходів, які наведені у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Пропозиції з активізації розвитку туристської галузі Харківського регіону

Складнощі	Основні заходи
Матеріально-технічна база	<ul style="list-style-type: none"> - Координація зусиль міністерств і відомств у реставрації об'єктів туристського показу; - Залучення бізнесу у вирішення проблеми збереження пам'яток історії та культури; - Передача об'єктів показу в оренду експлуатуючим їх господарюючим суб'єктам з наданням обов'язків по утриманню, реконструкції та облаштування об'єктів; - Комплексні інвестиційні проекти (розвиток інфраструктури за рахунок їх включення до складу комплексних турів); - Активізація державних інвестицій в інфраструктуру в тому числі за рахунок створення локальних туристських комплексів і розвитку супутньої інфраструктури (дорожньої мережі, комунікацій, енергетичній, соціальної інфраструктури) Передача об'єктів показу в оренду експлуатуючим їх господарюючим суб'єктам з наданням обов'язків по утриманню, реконструкції та облаштування об'єктів; - Комплексні інвестиційні проекти (розвиток інфраструктури за рахунок їх включення до складу комплексних турів);
Маркетинг та рекламно-інформаційне забезпечення туристської діяльності регіону	<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток Internet-маркетингу, розвиток системи електронних магазинів з продажу турів, електронних систем бронювання; - Розвиток франчайзингу на базі харківських туроператорів; - Створення і просування туристських брендів на базі унікальних регіональних тур продуктів; - Розробку програм, проведення маркетингових досліджень попиту і пропозицій, оцінку і прогнозування кон'юнктури туристського ринку; - Рекламно-інформаційний супровід туристського потенціалу регіону шляхом видання масовим тиражем інформаційно-рекламних матеріалів за видами туризму та їх розміщення в мережі Інтернет; - Активізація всіх форм просування туристських маршрутів області, в тому числі організація туристських виставок на території області, участь у великих українських і міжнародних виставках, проведення презентацій туристських можливостей області, рекламних кампаній в засобах масової інформації; - Вдосконалення системи діяльності туристично-інформаційних центрів та їх інтеграція в єдине туристсько-інформаційний простір України; - Підготовку та видання друкованих рекламно-інформаційних матеріалів про туристський потенціал Харківської області (буклети, каталоги та ін.);
Недостатня розробка туристських маршрутів	<ul style="list-style-type: none"> - Розробка турів, не пов'язаних з традиційними об'єктами показу і задіяння не використовуюваного потенціалу регіону; - Розробка нових туристських маршрутів; - Оновлення старих туристських маршрутів додаванням раніше не використовуваних об'єктів туризму регіону; - Включення харківських об'єктів туристського показу і турів в турпакети і системи турів, що пропонуються найбільшими українськими та зарубіжними туроператорами
Підготовка кадрів	<ul style="list-style-type: none"> - Перепідготовка кадрів та підвищення кваліфікації за участю залучених спеціалістів; - Реалізація тренінгів без відриву персоналу від виробничої діяльності; - Впровадження системи замовлень на підготовку фахівців; - Закордонні стажування фахівців у сфері туризму та викладацьких кадрів в рамках міжнародних проектів та корпоративних обмінів; - Вдосконалення процесів з підготовки кадрів (орієнтація на потреби ринку)

Метою розвитку туризму в Харківській області до 2020 року є інтенсифікація галузі, передусім, зростання її ролі в соціально-економічному житті регіону шляхом ефективного використання наявного туристичного потенціалу на основі принципів сталого розвитку. Створення на цій основі умов для розвитку людського капіталу, забезпечення зайнятості населення, зростання доходів, формування національної та регіональної конкурентоспроможності.

Таким чином, регіональна туристська політика в Харківському регіоні має бути спрямована на розвиток внутрішнього і в'їзного туризму, підвищення значущості районів області у розвитку туристичної галузі, враховуючи їх тісний зв'язок з економікою регіону.

ВИСНОВКИ

В роботі досліджено сутність та особливості туристської галузі. Обґрунтовано вплив туризму на галузі регіональної і національної економіки. Доведено, що туризм є одним з стабілізуючих факторів розвитку економіки регіону. Визначено внутрішні та зовнішні фактори розвитку ринку туристських послуг. Доведено взаємозв'язок функціонування туристської галузі та розвитку регіону.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що регіональна туристська політика в Харківському регіоні має бути спрямована на розвиток внутрішнього і в'їзного туризму, підвищення значущості районів області у розвитку туристичної галузі їх тісний зв'язок з економікою регіону та полягати у такому:

- розвиток засобів розміщення, об'єктів відпочинку та дозвілля, громадського харчування;
- ефективне використання та розвиток матеріальної бази санаторних організацій, будинків мисливця і рибальства, сільських садиб, зон і баз відпочинку, туристсько-краєзнавчих центрів і станцій;
- просування туристських пропозицій області на внутрішній і міжнародний туристський ринок;
- удосконалення законодавства у сфері туризму та механізму державного регулювання;
- створення умов для інвестування та інших форм фінансування, кредитування суб'єктів туристичної індустрії;
- формування конкурентоспроможних турів при збереженні природного та історико-культурної спадщини;
- створення сприятливих умов для подорожей і відпочинку всіх груп населення;
- збереження традицій і звичаїв регіону (фестивалі, ярмарки, виставки, конкурси, міжнародні змагання) з метою пропаганди туристського потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР
2. Балабанов *І.Т.*, Балабанов *А.І* Економіка туризму. Навчальний посібник. – М: Фінанси і статистика, 2003. – 176 с.
3. Бойченко *Ф.А.* Стратегія розвитку індустрії туризму в економіці регіону: автореф. дисс. канд. екон. наук: 08.00.05. М., 2007.
4. Вуйцик *О.* Вплив рекреаційно-туристичного комплексу на розвиток економіки держави / О. Вуйцик // Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». – Львів, 2008. – № 24. – С. 35-42.
5. Гостева *Н.П.* Місце туристичної індустрії України у світі / Н.П. Гостева // Держава та регіони: [науково-виробничий журнал]. Серія «Державне управління». – Запоріжжя, 2009. – № 2. – С. 45-50.
6. Зорин *И.В.* Энциклопедия туризма / И.В. Зорин, В.А. Квартальное. – М.: Финансы и статистика, 2003.
7. Кабушкин *Н.И.* Менеджмент туризма. Учебник. – Мн.: Новое знание, 2002. – 409 с.
8. Квартальнов *В.* Менеджмент в туризме. Туризм как вид деятельности: учебник. / В. Квартальнов. – М.: Финансы и статистика, 2010. – 359 с.
9. Киф'як *В.Ф.* Організація туристичної діяльності в Україні. / В.Ф. Киф'як. – Чернівці: Зелена Буковина, 2003. – 312 с.
10. Котлер *Філіп.* Основы маркетинга / Ф. Котлер. – М.: Прогресс, 1992. – 736 с.
11. Любіцева *О.О.* Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.
12. Мальська *М.П.* Основы туристичного бізнесу : навч. посіб. / М.П. Мальська – К.: Центр навч. л-ри, 2004. – 272 с.
13. Світова туристична організація UNWTO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unwto.org>

ДОДАТКИ

1200014650

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені О. М. Бекетова

61002, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17,
тел. (057)706-15-37, факс (057) 706-15-54
E-mail: rectorat@kname.edu.ua,
код ЄДРПОУ 02071151

MINISTRY OF EDUCATION AND
SCIENCE OF UKRAINE

O.M. BEKETOV NATIONAL UNIVERSITY
OF URBAN ECONOMY
IN KHARKIV

17, Marshala Bazhanova Street, Kharkiv 61002,
tel. (057) 706-15-37, fax (057) 706-15-54
E-mail: rectorat@kname.edu.ua,
EDRPOU code 02071151

Від 14.12.20 № 05-371

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження в навчальний процес
результатів студентської наукової роботи *Туристська галузь*

Основні результати студентської наукової роботи *ТУРИСТСЬКА ГАЛУЗЬ*
студентки групи _____ (науковий керівник *Туристська галузь*

_____) впроваджено в навчальний процес кафедри туризму і готельного господарства ХНУМГ ім. О.М. Бекетова. Зокрема, підходи до оцінювання впливу показників функціонування туристської сфери на показники рівня розвитку регіону використовуються при виконанні РГР з дисципліни «Моніторинг світового ринку готельних і ресторанних послуг», а також при викладанні дисциплін «Моніторинг світового ринку готельних і ресторанних послуг», «Сіті-брендінг».

Проректор з наукової роботи
Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова
д.т.н., професор

Сухонос М.К.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МАТЕРІАЛИ

***XIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ»***

ЧАСТИНА 4

**ХАРКІВ
ХНУМГ ім. О.М. Бекетова
2020**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

Матеріали

***XIII Всеукраїнської студентської науково-технічної
конференції «Сталий розвиток міст»***

ЧАСТИНА 4

**ХАРКІВ
ХНУМГ ім. О.М. Бекетова
2020**

– розвиток міжнародного співробітництва у сфері туризму та діяльності курортів, поліпшення туристичного іміджу держави, ефективне використання можливостей.

Реалізація стратегії розвитку туризму в Харківській області повинна сприяти капіталізації природних, екологічних, ландшафтних, історико-культурних та інших надбань регіонів через розвиток туристичної галузі.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ ТУРИСТСЬКОЇ ГАЛУЗІ ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Коцюруба Є.Р.

Науковий керівник – Богдан Н.М., д-р екон. наук, доцент

Туризм як сфера господарської діяльності має величезне значення і ряд характерних особливостей. Туризм служить інтересам людини, суспільства в цілому і є джерелом доходів, як на мікро-, так і на макроекономічному рівнях. Туризм стає одним з основних чинників створення додаткових робочих місць, прискорює розвиток дорожнього та готельного будівництва, стимулює виробництво всіх видів транспортних засобів, сприяє збереженню народних промислів і національної культури регіонів і країн.

Туризм є фундаментальною основою економіки багатьох розвинених і країн, що розвиваються світу. Основу сучасного туристського ринку, як в якісному, так і в кількісному відношенні складають оплачувані відпустки працівників. Останнім часом в туризмі зростає роль ділових поїздок, а також подорожей осіб пенсійного віку.

Значна роль туризму в господарських процесах на регіональному рівні пов'язана із самим характером туристської діяльності, яка включає в себе безліч елементів. До числа основних складових (елементів) туризму як великої економічної системи можна віднести виробництво туристських послуг, формування, реалізацію та споживання туристського продукту. Споживання туристського продукту вчиняється кінцевими споживачами (туристами), а його виробництво, формування та реалізація здійснюються в рамках туристської індустрії – міжгалузевого комплексу організацій з виробництва товарів і послуг для туризму, до складу якого входять різноманітні господарюючі суб'єкти.

Вплив туризму на регіональний розвиток безпосередньо відбувається через зростання виробництва туристичного продукту, залучення особистих заощаджень туристів (у випадку з іноземними туристами – у валюті), створення активного регіонального споживчого ринку.

ку та зростання інвестиційної привабливості місцевої туристичної індустрії.

Зростання виробництва і продаж туристського продукту призводить до створення нових об'єктів туристичної індустрії (насамперед готелів, підприємств громадського харчування, дозвілля та розваг), модернізації та підвищення ефективності виробництва існуючих об'єктів туристичної інфраструктури та супраструктури (транспортних вузлів, комунальних служб, медицини та охорони здоров'я). Збільшення кількості підприємств місцевої туристської індустрії вимагає збільшення кількості зайнятих у сфері туризму людей, оскільки підвищення якості наданих туристських послуг неможливо без залучення все більшої кількості кваліфікованих працівників. Зростання числа туристських прибуттів, як і підвищення прибутковості туристського бізнесу в регіоні роблять економічно вигідними не тільки заходи щодо поліпшення стану широко відомих туристських ресурсів, а й діяльність, орієнтовану на пошук і популяризацію альтернативних об'єктів показу, що і збільшує пропускну здатність туристських ресурсів регіону, і відповідає інтересам місцевого населення одночасно.

Прямий економічний вплив туризму представляє собою ті види доходів і ефекти, які отримують економічні суб'єкти, населення, регіональні органи влади та місцевого самоврядування безпосередньо від туристів. До них відносяться: прибуток туристських компаній (представляє собою головне пряме джерело доходів від туризму), який може бути направлений на здійснення інвестиційних проектів та розширення виробничо-збутової діяльності компаній. Крім того прямий вплив туризму на національну та регіональну економіку включає також і надходження до бюджетів всіх рівнів за рахунок різних платежів і зборів. Туристська індустрія включає в орбіту своєї діяльності супутні сектори – транспорт, сфера розміщення туристів, зв'язок, громадське харчування, торгівлю, банки і фінансове обслуговування, сферу розваг, музеї та інші культурні об'єкти, і надає стимулюючий вплив на їх розвиток.

Непрямий економічний вплив туризму представляє собою ті види доходів і ефекти, які отримує економіка регіону в результаті стимулювання загальної економічної активності, пов'язаної з витратами туристів на території. В якості непрямого економічного ефекту розглядається сукупність грошових коштів, витрачених туристськими фірмами, самими туристами, підприємствами туристської інфраструктури на території регіону на придбання виробничого обладнання, споживчих товарів і послуг у підприємств, що не відносяться до туристської індустрії. Крім того, непрямими доходами від туризму є лише та час-

тина витрачених коштів (постійних і змінних витрат місцевих туристських компаній), що не йдуть за межі регіональної (національної) економіки.

Мультиплікаційний вплив туризму проявляється в тому, що в результаті ланцюгової реакції «витрати – доходи» дохід, отриманий від одного туриста, перевищує суму грошей, витрачених ним в місці перебування на покупку послуг і товарів.

Більша частина витрат доводиться на дестинацію, де чим вище комплексність туристичних послуг, тим більше попит на послуги суміжних галузей і видів діяльності. Однак зовнішній, сприятливий економічний ефект від туризму в регіоні фактично виявляється помітно менше. Це пов'язане з перевищенням екологічного навантаження на туристсько-рекреаційні комплекси, що руйнують природу, відтоком регіональних ресурсів, що мають стратегічне значення, у сферу туризму, що загострює соціально-економічні проблеми регіону. Звідси виникає необхідність планування, прогнозування й регулювання граничних значень потоків туристів, пропускну здатності самих об'єктів. Виявлений загальний характер впливу туризму на розвиток регіону необхідно включати в плани розвитку туризму для своєчасного вживання заходів по попередженню появи або зниження негативних факторів і посилення впливу позитивних і враховуватися в нормативно-правових документах.

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОЇ СФЕРИ

Кратка А.О.

Науковий керівник – Богдан Н.М., д-р екон. наук, доцент

Одним із сукупності складових підприємства, як цілісної виробничо-господарської системи, поряд з управлінням діяльністю є управління персоналом. У процесі функціонування підприємства завжди виділяється кадрова складова, як основна частина системи управління.

В літературі можна зустріти приклади різного тлумачення поняття «управління персоналом». Одні автори у визначенні оперують метою та методами, за допомогою котрих можна досягти цієї цілі, тобто акцентують увагу на організаційному аспекті управління. Інші у визначенні найбільшого значення надають змістовій частині, що відображає функціональний бік управління.

Типовим прикладом першого підходу є наступне визначення: «Управління персоналом – це комплекс взаємопов'язаних економічних, орга-

потенціалу Харківської області.....	58
<i>Коцюруба Є.Р.</i> Взаємозв'язок процесів розвитку туристської галузі та регіонального розвитку.....	61
<i>Кратка А.О.</i> Управління персоналом на підприємствах готельної сфери.....	63
<i>Куц А.С.</i> Проблематика розвитку туризму в об'єднаних територіальних громадах.....	65
<i>Лідовська В.В.</i> Інструментарій мінімізації фінансових ризиків на підприємствах готельного бізнесу.....	67
<i>Макаренко С.І.</i> Управління розвитком культурно-пізнавального туризму.....	69
<i>Носенко Д.С.</i> Ризик-менеджмент на підприємствах туріндустрії.....	70
<i>Отришко К.С.</i> Розроблення стратегії розвитку туристського ринку України.....	72
<i>Осоваць О.Е.</i> Резерви підвищення ефективності діяльності туристських підприємств.....	73
<i>Плахтій С.П.</i> Інноваційна діяльність в туристському бізнесі.....	75
<i>Побісайло О.С.</i> Концептуальна модель поведінки споживачів підприємств туріндустрії.....	77
<i>Ульріх В.О.</i> Методи оцінювання ризиків на туристських підприємствах.....	79
<i>Бабах П.Є.</i> Коворкінг, як інноваційний спосіб організації робочого простору у готельному господарстві.....	80
<i>Дмитришина А.В.</i> Особливості організації анімації в засобах розміщення.....	81
<i>Предводителева Н.</i> QR-код в ресторанному бізнесі.....	82
<i>Городна Д.В.</i> Екологічність туризму як засіб покращення стану навколишнього середовища.....	83
<i>Глуценко В.В.</i> Підприємства сфери гостинності у контексті вирішення проблеми утилізації сміття.....	85
<i>Онопрієнко К.Ю.</i> Корпоративна соціальна відповідальність в готельній індустрії.....	86
<i>Романенко А.М.</i> Роль HR-відділу у формуванні соціально відповідальної політики підприємства.....	87
<i>Пілат А.Ю.</i> Кліматичні особливості Італії.....	89
<i>Ткаченко Д.Є.</i> Лікування спортивних травм в Європі (Німеччина) і Україні.....	91
<i>Салогуб В.О.</i> Напрямки вирішення проблем туризму в Україні.....	93
<i>Ткач Д.П.</i> Вплив клімату Норвегії на туризм та шляхи збільшення туристичних потоків.....	94
<i>Шевченко В.В.</i> Особливості бальнеолікування на курортах Закарпаття.....	96
<i>Гузєвата В.В.</i> Особливості кліматолікування в Карпатах та Закарпатті.....	98
<i>Діхтярьов О.С.</i> Особливості кліматолікування Австрії.....	100
<i>Разгоєва І.Т.</i> Туристська привабливість Харкова: топ-5 причин відвідати місто.....	102
<i>Баранова О.С.</i> Роль анімаційної діяльності у зміцненні інституту сім'ї серед жителів міста.....	104
<i>Лисинська Д.В.</i> Дослідження і виявлення екскурсійного попиту на ринку міста Харкова.....	106
<i>Гулага Т.В.</i> Розвиток пропозиції тематичних екскурсій в місті Харкові.....	108
<i>Власов С.О.</i> Франчайзинг як чинник розвитку туризму в Україні.....	110
<i>Дубінчук Я.В.</i> Організаційні заходи підвищення конкурентоспроможності туристських підприємств.....	112
<i>Бекназарян В.В.</i> Інтеграційні процеси в готельній індустрії.....	114
<i>Бородіна Я.О.</i> Оцінка ділового середовища як основа розробки стратегії підприємства гостинності.....	115
<i>Хомич К.А.</i> Організаційна культура управління туристичної організації: теоретичний аспект.....	117
<i>Черняк В.В.</i> Аналіз розвитку спортивного туризму в Україні.....	118